

gedaan ben van rheumatisme en daar-
door niet kan werken, mijn vrouw is
verminkt en mijn kind gaat ons brood
bedelen.

Ik groet u.

X..., diep ongelukkig!

Hoe geven die drie briefjes de ellende
weer die in sommige werkersgezinnen wordt
geleden! Verplichtend onderwijs is noodig
en goed, maar recht op voeding moet daar
mede gepaard gaan.

Overstromingen der Lei. — De commis-
sie gelast met te onderzoeken welke maatregelen
er dienen genomen te worden om de over-
stromingen der Lei te voorkomen, heeft haar
werk geëindigd.

Zij stelt voor verscheidene krommingen der
rivier recht te trekken; eenige bruggen te her-
bouwen die te nauw zijn; verbredening op som-
mige plaatsen; het maken van buizen van af-
watering onder een aantal wegen.

Zoohaast de minister het programma der
commissie zal goedgekeurd hebben, zal de
dienst van bruggen en wegen gelast worden met
de studie der ontwerpen.

De studie? God van den hemel, daar schrik-
ken wij voor. Binnen tien jaar komt er niets van
terecht, als men nog moet studeeren.

Slotwoord. — *Zeer beminnelijk.* — Een
boer van Ronse moest met zijne kar den
berg op, maar de ezel, die ze voorttrok, kon
niet gemakkelijk met de vracht weg.

Een dienstwillige wandelaar stak een han-
den toe.

— Wel bedankt, mijnheer, zegde de boer.
Ik dacht wel dat ik het moeilijk met éénen
ezel kon gedaan krijgen.

Aan de buitenlieden

Vrienden,

Na mijnen vorigen brief gelezen te heb-
ben, hebt gij mij moeten gelijk geven.

Wij socialisten willen van U buitenlieden
geen dieven en moordenaars maken, maar
wij wijzen u op het onrecht dat bestaat, op
de overvloed en weelde langs den eenen en
armoede en zorgen langs den anderen kant.

Wij spreken tot u over menscheijkheid
en recht. « Kan het in de wereld wel anders
gaan? » was de vraag die ik in mijn eersten
brief stelde, en het antwoord was: « Ja het
kan anders, er is genoeg van alle levens- en
genotsmiddelen, om alle menschen, dus u
ook gelukkig te laten leven ». Maar daartoe
zou er eene andere maatschappelijke regeling
noodig zijn, dan degene waaronder wij nu
leven.

Wij gaan u dit trachten duidelijk te
maken.

Waarom werkt een mensch op de
wereld?

Het gezond verstand zal u zeggen: de
mensch werkt om te kunnen leven.

De rijken verstaan dat anders en zij zeg-
gen de armen leven om te werken en om voor
ons die niet werken veel geld te winnen.

Daarom ook houden zij in alles wat zij
ondernemen maar iets in het oog, dat is te
weten of er veel geld zal van komen.

Geld, geld, nog geld en altijd geld, dat is
het eenige wat zij kennen en verstaan.

Geheel de menscheijkheid zou moeten arbe-
den, om in aller noodwendigheid te voorzien,
dat zou de spil moeten wezen waarop de
voortbrengst zou moeten draaien.

Eh wel dat groot punt komt er niet bij te
pas, in handel en nijverheid tellen de nood-
wendigheden des volks voor niemendalle.

Dat komt u zeker aardig voor, eh wel wij
gaan het u bewijzen.

Een fabrikant richt eene katoenfabriek op.
Met welk doel doet hij zulks? Heeft hij zich
afgevraagd, of er katoen te weinig gespon-
nen of geweven werd!

Geenszins dat gaat hem niet aan. Hij
zegt: ik steek 500 duizend fr. in mijn fabriek
en nu moet ik niets anders meer betrachten
dan uit die som de hoogst mogelijke rente
te trekken.

Daartoe zijn alle middelen hem nu goed.

1° Weinig loon geven en veel doen
werken.

2° Liever met vrouwen en kinderen wer-
ken als met mannen, omdat zij minder
kosten.

3° Zijne waren vervalschen.

4° Zijn mededingers slecht maken.

5° Den handenarbeid door mechanieken
vervangen.

Dat zijn al de verschillende middelen die
hij kan bezigen om zijn doel te bereiken dat
is zooveel geld mogelijk te winnen.

Maar daardoor komt het ook dat alle
nieuwe mechanieken, alle wetenschappelijke
uitvindingen gedurig tegen de werklieden

keeren. Natuurlijk 't zijn de heeren alleen
die er van profiteeren.

De mechanieken zouden kunnen dienen
om ons allen te verrijken, door meer, spoe-
diger en met minder inspanning meer over-
vloed te scheppen.

Welnu in onzen tijd dienen zij alleen
om menschen zonder werk te stellen en
slechter marchandise als vroeger af te
leveren.

En zoo komt het, dat hoe meer de werk-
lieden voortbrengen, hoe minder zij hebben,
het profijt is altijd voor de bezitters.

Is het op den buiten ook zoo niet gegaan?
Om maar iets te zeggen werd eene hectare
grond in 1840 verpacht tegen 60 fr.

De boer won zijn brood, hij vergaarde
een stuiverken.

Van zoo gauw de eigenaars zulks gewaar
werden, wat gebeurde er toen? De pachten
verdubbelden in evenredigheid dat de gron-
den in waarde klommen.

De boer had wel te werken, zijn land te
verbeteren, de opbrengst ervan te verdu-
belen, het water te draineeren, zijn zweet
en zijn vette in den grond te steken, dat was
al zeven om zeven, hij had zooveel appels
als peren.

Wen hij een stuk van 5 fr. meer, de
eigenaar kwam het hem met Kerstdag af-
halen.

Alzoo zijn de gronden in waarde verdub-
beld in de goede boerenjaren, dank aan de
zorgen van de landbouwers, en dezen heb-
ben er niets van geprofiteerd, of om niet te
overdrijven, de grondbezitters die niet
werkten gingen met 't leeuwenandeel weg.

Ik heb u dus bewezen dat geld winnen
het eenige doel is van het kapitalisme en dat
het zich niet bekommert om de noodwen-
digheden der menschen.

Een voorbeeld daarvan hadden wij in
Engeland, waar de landlords hunne bezit-
tingen van duizende hectaren herschiepen
tot weide- en jachtgrond, van den oogenblik
dat de pachten niet genoeg meer opbrachten.

En de pachters werden als honden de
straat opgejaagd.

Maar ik moest nog aantoonen dat er ge-
noeg op de wereld gemaakt wordt en nog
meer kan gemaakt worden om iedereen het
zijne te geven. Ik heb mij te ver laten mede-
slepen door u het wezen, de ziel van het
kapitalisme uiteen te zetten.

Het zal dus voor de toekomstige maal
zijn.

Uw vriend,
KAREL.

Briefwisselingen. Uit het Leyeland

Heer uitgever van « De Landbouwer », wilt
gij ook eens eenen brief van mij plaatsen in
uw door alle werklieden zoo geerne gelezen
blad? Ik tracht den toestand te schilderen
zooals die heden ten dage in onze gemeente
geschiedt.

Het zal zoowat 22 jaren geleden zijn, dat
te M... een nonnenklooster gebouwd werd,
werkelijk met het geld der armen. Ik wil u
verklaren hoe zulks geschiedde; 't was wraak-
roepend, maar toenmaals was dit alles moge-
lijk: de « Landbouwer » bestond nog niet.
Nu tertijs hebben wij, in den strijdpenning
of anders, aan gelijk welken brouwer maar
eens te verzoeken, bier te maken in plaats
van thee, en zijn zop wordt drinkbaar, en hij
legt zich nog drie of vier dagen ziek te bed
toe.

Wanneer wij nu eens zeggen dat er fabri-
kanten zijn die in hunne kelders winkels
houden om *patenteduik* te spelen, en die hun
werkvolk met winkelwaar betalen, zien wij
diezelfde fabrikanten 's anderdaags aan hun
volk zeggen, dat zij voortaan hunne waar
kunnen koopen waar zij willen. Niettemin
is en blijft « De Landbouwer » een slecht blad.
Het randt iedereen aan, tot de pastoors toe,
van welke niets te zeggen valt, maar die
nochtans veel verbeterd zijn sinds wij Staaf
nu en dan een haarken uitplukten.

Miet dat M... tegenwoordig een aardsch
paradijs voor de werklieden is, neen; er zijn
nog fabrikanten die hun werkvolk fr. 1,50
daags durven betalen voor 12 tot 14 uren
arbeid. Er zijn zelfs die eenigen hunner lie-
den, iedere week, boven de gewone dagtaak,
twee nachten door doen werken voor 50 fr.
in de maand. Er zijn er anderen die hunne
voermans vroeg en laat langs de baan leg-
gen, met eenen haring en 30 centiemen in
den zak. Zij rekenen dat die werklieden hier
en daar eene brok te peuzelen en een borrel
te erinken krijgen, almoezen, dus!...

Maar, mijn hemel! waar blijf ik nu met
mijn klooster?... Toen dit laatste nu ge-

bouwd werd, trommelde men al het manne-
lijk werkvolk van M... op, om er elk twee of
drie dagen gratis aan te doen werken.

Alle dwangmiddelen werden werkstellig
gemaakt om de arme dutsen hiertoe te be-
wegen, en het nonnenklooster rees omhoog;
de werklieden om godswil kregen niet eens
eene brok eten!... De pastoors lieten het
hun aan geen genever ontbreken, dat is
waar, maar dit was om hen dubbelen arbeid
te doen verrichten. Metsers en metsersdien-
ders, timmerlieden en hunne helpers gene-
ver doen drinken..., ik laat n oordeelen,
lezers!

Dank aan de rondgeschoorde almoezen en
den dwang op arme werklieden gepleegd,
geraakte het gebouw opgemaakt. De werk-
lieden, om godswil, werden beloofd dat het
klooster hen indachtig zou zijn wanneer
het eene daghuur kon te verdienen geven.
Heden is het eene rijke gemeenschap ge-
worden. Het is tot dagschool en pensioonaat
ingericht. Het heeft gronden aangekocht en
wordt om de 5 of 6 jaren vergroot. Het kan
dus eene daghuur laten verdienen, en weet
ge, lezer, hoe het de werklieden indachtig
is, die het om djezekens wil hebben helpen
oprichten? Bij elke vergroting van het ge-
bouw worden de schoolkinderen verzocht (?)
hunnen penning bij te brengen, terwijl de
werklieden hunne prijzen mogen gaan in-
dienen, waarvoor zij dit of dat werk willen
ondernemen...

Schandalig, hé, lezer! Nochtans de werk-
lieden gaan hunne prijzen indienen, want
men zou veel doen om eenen stuiver te ver-
dienen, maar het werk wordt altijd door
dezelfden verricht. Zijn dezen altijd onder
met hunne prijzen? Wij gelooven het niet,
maar het zijn vleiers, djezekens dieven! De
aanbestedingen zijn slechts oogenvblind-
ingen...: het waardige werk van pastoors
en klerikale gemeenteraden.

Werklieden van alle kanten, roept met
ons:

**Weg met de Judassen! Leve de
socialisten!**

SINT-CORNELIS.

Oosterzele

Een feit welke aantoon van niet het
minste medelijden te hebben met arme werk-
lieden, heeft zich in deze gemeente voorge-
daan.

Bij een rijken heer, goed gekend omdat hij
een invloedrijk man is der katholieke partij,
verscheidene officieele posten bekleedt en
daarbij nog gekend voor feiten waarvoor
iedere inwoner hem met de vingers wijst, bij
die heer werkte sedert meer dan 30 jaren
een werkmán, welke hij over eenige weken
heeft zonder werk gesteld. Waarom? Omdat
die oude man niet meer in staat was een
nieuw werk te verrichten, welke hij nog
nooit gedurende al zijne jaren dienst heeft
moeten doen.

En gedurende die 30 jaren heeft deze
ongelukkige gewerkt 's zomers van 5 uren
's morgens tot 9 uren 's avonds voor zes stu-
ivers en 's winters voor vijf stuivers.

En nu dat die arme man afgewerkt is,
uitgeperst als eene citroen waar geen sap
meer in is, wordt hij op straat geworpen en
den honger prijs gegeven.

Ziedaar, buitenlieden, de handelwijze van
een rijken heer, en zoo zijn zij bijna allen in
stad en buiten. Van den oogenblik dat gij
door uwen arbeid de nietsdoeners hebt rijk
gemaakt, wordt gij voor uwe belooning
zonder werk en zonder eten gesteld.

En waar u dan gaan beklagen? Het is
een en dezelfde uitbuiterskliek welke meester
is en over al de machten beschikt, en hare
handelwijze heeft ons aangetoond
dat zij geene verbetering wil voor het
arbeidende volk.

Werklieden van stad en buiten, vereenigen
wij ons, daarin ligt de macht waarmede
men zal af te rekenen hebben.

Baelegem

Men schrijft ons:

Den 27 April laatstleden werden te Schel-
dewindeke al de Xaverianen bijeengebracht
om een nieuw vaandel in te huldigen; het
oude beviel niet meer.

Dit vaandeleest was enkel eene gezochte
gelegenheid om eens al de mannen van het
kanton samen te trommelen en hen eens
duchtig de les te kunnen spelen.

De moedige hoofdmannen van Baelegem
deden dan ook hun best om veel volk op te
trommelen. En dit gelukte; oud en jong,
krom en mank, 't was al op den gank, zooals
't spreekwoord zegt.

Maar vriend opsteller, onder die Francis-
canen van Baelgem zijn er veel, zeer veel
socialisten, en ik ben er eene van. Vader of
moeder, de vrouw of de zusters hadden ge-
zegd: toe, toe gaat maar mede, om 5 of
6 ure is alles afgelopen; iedereen moet een
kaarsken voor den duivel aansteken. Na dit
uur kunt gij nog al doen wat gij wilt.

Maar, vriend opsteller, ons hart heeft
niettemin gebloed op dat feest, en voorna-
melijk tijdens de redevoering, uitgesproken
door den pastoor van Scheldewindeke.

Zijne bedanking aan de maatschappijen
dat ging er door, maar dan viel hij van uit
den stoel der waarheid (?) uit op het verpes-
tend socialisme, waartegen wij met hand en
tand moeten strijden, omdat het met zijne
klauwen de brave christelijke menschen wil
aangrijpen.

Ge kunt denken hoe we ons zaten op te
kroppen, wij die voor onzen dank al die
scheldwoorden naar het hoofd kregen.

Ook wilde geen enkele van ons met die
bende terugkeeren en wij gingen naar His-
segem kermis, waar wij luidop vertelden wat
er ons voorgevallen was, onzen eed zwerend
dat men ons aldus niet meer zou vast gehad
hebben.

Wij zijn treffelijk, rechtzinnig, en ons ge-
drag is onbesproken; welnu, wij willen niet
geschandvlekt worden. Zonderling, de pries-
ters zijn mannen van orde en vrede, en als
er op den buiten tusschen de families of de
geburten ruzie komt, is dat doorgaans hun
werk.

Men zal ons geen appels voor citroenen
meer verkoopen, en wij zullen goed mede-
strijden, tot wanneer onze vrienden de socia-
listen triomfeeren en wij leven zullen in een
land van vrijheid en voorspoed.

Aanvaardt, enz...

Een Baelgemenaar.

Brokken en stukken

« De Kleine Landbouw » noemt
Anseele een tandentrekker, omdat hij in 1894
in de Kamer een miljoen schadeloosstelling
vroeg voor de overstroomde Leieboeren, zon-
der daartoe de gewone pleegvormen in acht
te nemen. Volgens dat blad der rijke bloed-
zuigers had de voorzitter zeer bereidwillig (?)
gezegd, dat hij eene wijziging aan de be-
grooting van landbouw moest voorstellen.

« Wanneer heeft Anseele zijn voorstel
neergelegd? Nooit, nooit, nooit! » roept
het dompersorgaantje. En wij vragen tegen:
Waarom een voorstel in den bewust-
zin, aangezien het geld op de begrooting
van landbouw moest genomen worden?
Ware dit niet geweest, aan den eenen ont-
trekken om aan den anderen te geven?

Maar als het maar voor te stellen was,
waarom deden de katholieken dit zelf niet?
Of liever, waartoe al dat ambas: gij kendet
den nood der overstromenden en de middelen
om dezen ter hulp te komen, waren voor de
hand... Maar de goede wil ontbrak, hé? Gij
zat te lachen toen Anseele den droeven
toestand der Leieboeren afschilderde, en nu
komt gij hem verwijten met geen voorstel
tot schadeloosstelling voor den dag gekomen
te zijn...

Maar de boeren hebben de Landbouwer van
dien tijd gelezen en weten nog genoeg hoe
de spil in 't wiel zat... Zij zullen u vinden
op tijd en stond, huichelaars! vlasbaarden!

In de vastenbulle van dit jaar drukt
monseigneur Stillemans het verlangen uit
dat de geloovigen van zijn bisdom wat meer
zouden trouwen. « De mensch is niet ge-
schapen om alleen te leven! » zegt hij.

Het is op deze bijbelspreuk dat de pro-
testantsche dominés zich steunen om eene
vrouw te nemen. De roomsche priesters
lieten ze altijd onaangeroerd en het mag een
teeken des tijds heeten (de twintigste eeuw
belooft veel) dat zij er nu mede voor de
pinne komen. Nog een stootje, en er gaat
een verzoekschrift naar Rome, ondertekend
door onze vetbetaalde prelaten, om te beko-
men dat de priesters ook in familie mogen
leven...

Voor mannen die jaarlijks een goed 4,000
wagenwieltes van ons krijgen, kan dit nog
al schikken, maar voor iemand met een
wekelijksch gewin van fr. 3-90, waarvan
2 fr. moeten blijven staan voor pacht...
Wà blijft, monseigneur. Als de Kleine Land-
bouw er soms mocht aan twijfelen, wij zullen
adressen opgeven...

Trouwen, monseigneur, geerne genoeg,
maar er is een maar bij..., namelijk hoe het
onze vrouw moet aanleggen om met fr. 1-90
eene geheele week hare keuken te voorzien